160. Hällstads sn, Väby, Västergården.

Pl. 130, 131.

Litteratur: Handlingar 1929–30 i ATA; S. Hellman, Hällstads sockens historia (1931), s. 18; Fornminnesinventering 1937 (ATA).

Runstenen står rest i sank hagmark c:a 65 m. SSV om Väby Västergård, c:a 35 m. V om landsvägen Härna–Hällstad. Stenen påträffades år 1920 av Riksantikvariens ombud G. Källman på en plats 14 m. Ö om den nuvarande, där den låg »nästan övervuxen». Den förmodas av S. Hellman (*Hällstads sockens historia*, 1931) ha »tjänat som trappa eller golv i häradsstallarna, som lära ha legat där. De uppsattes då tingshuset byggdes på 1750-talet». Var stenen ursprungligen stått är obekant.

Ljusröd, skiffrig granit med gråsvarta inslag. Höjd 2,20 m., bredd 1,69 m. Ristningen är tydlig.

Inskrift:

þuri×risþi stn×þansi iftʀ×þuriuþ×faþur sin
5 10 15 20 25 30 35

Þori[ʀ] resti sten þannsi æftiʀ Þorvið(?), faður sinn.

»Tore reste denna sten efter Torvid(?), sin fader.»

Till läsningen: Nedre delen av bst till 13 **þ** är bortvittrad. Efter 17 **i** är en begränsningslinje. Nedre bst till 19 **f** är från början kort huggen. En del av den övre linjeringen har använts som hst i 21 **ʀ**. I 28 **f** når nedre bst upp till ramlinjen. I 30 **þ** är bst:s övre del bortvittrad. I 31 **u** är bst till sin nedre del otydlig. Detsamma gäller 32 **r**. Inga säkra spår av bst finnas till 35 **n**. Efter sistnämnda runa finns en begränsningslinje. Vilken funktion ristaren avsett åt den övre horisontella linjeringen, som ingår i 21 **ʀ**, är ovisst. Måhända har han först dragit denna linje men sedan trott sig behöva större utrymme för runtexten än den beräknade och så huggit den nedre linjen, från vilken han låter inskriften utgå.

Om nominativändelsens bortfall i *Þoriʀ* se Vg 7. Vilket namn ristaren åsyftat med **þuriuþ**, är svårt att säga. Något namn, som direkt skulle motsvara denna runföljd, känner man icke, liksom över huvud taget icke något namn med samma efterled. Det finns naturligtvis den möjligheten att ristaren gjort sig skyldig till en ortografisk omkastning av r. 25–26. Namnet skulle då vara *Þorviðr*, ett, särskilt på östnordiskt område, vanligt mansnamn. Erinras må om den västgötske lagmannen *Þorviðr*, omtalad i Heimskringla såsom verksam vid mitten av 1060-talet.

161. Härna sn, Härna by, Skräddargården nr 2.

Pl. 130, 131.

Litteratur: L 1399, T 114. O. Celsius, Svenska runstenar (KB F m 60) 1, s. 290; Josef(?) Linnarsson, 1777 (i: Diverse Antiqvariska Anteckningar af P. Tham, tillh. kapt. E. Malmberg, Ulriksdal); Petr. Roth, Beskrivning över Ving i Ås härad $^{26}/_{7}$ 1784 (avskr. i Sundholmska saml. nr 92, s. 99, Stifts- och Landsbibl., Skara); C. G. G. Hilfeling, Resor 1791 (KB F m 57: 1, red. av P. Tham), s. 57 f.; P. Tham, Archeologiska Anvisningar, bl. 13 (ATA); P. E. Lindskog, En korrt beskrifning om Skara stift 5 (1816), s. 349 f.; J. H. Wallman, Runstenar tecknade och beskrifne (i: Iduna, h. 9, 1822, s. 345; hs i ATA); C. J. Ljungström, Åhs och Wedens härader (1865), s. 60; N. G. Djurklou, Antiqvitetsintendentens berättelse 1869, s. 251 (ATA); Fornminnesinventering 1937 (ATA); H. Wideen, Västsvenska vikingatidsstudier (1955), passim.

Äldre avbildningar: Tham, bläckteckning (i Hilfeling a.a., återgiven i kopia av J. G. Liljegren i Fullständig Bautil, ATA); Wallman a.a. jämte bläckteckning (i ATA); Ljungström a.a. (efter teckning av A. G. Ljungström); Djurklou, bläckteckning (i a.a.); S. Welin, träsnitt (i T 114).

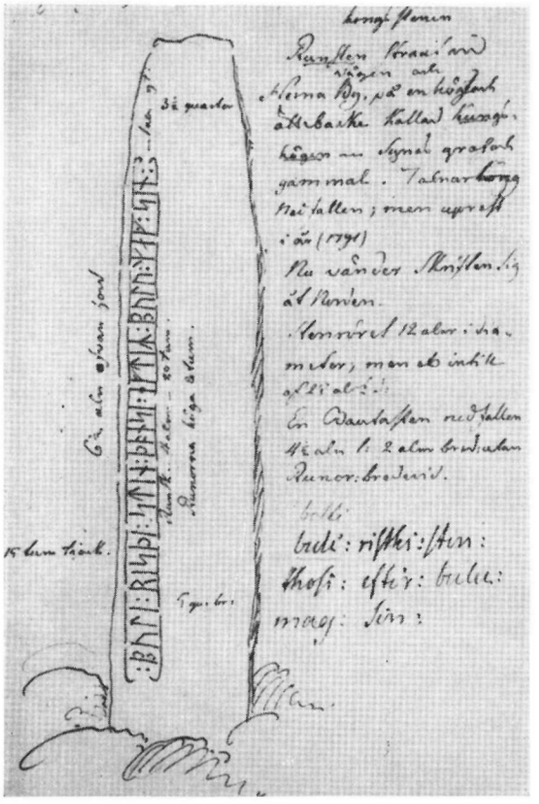

Fig. 264. Vg 161. Härna sn, Härna by, Skräddargården nr 2. Efter teckning av Tham.

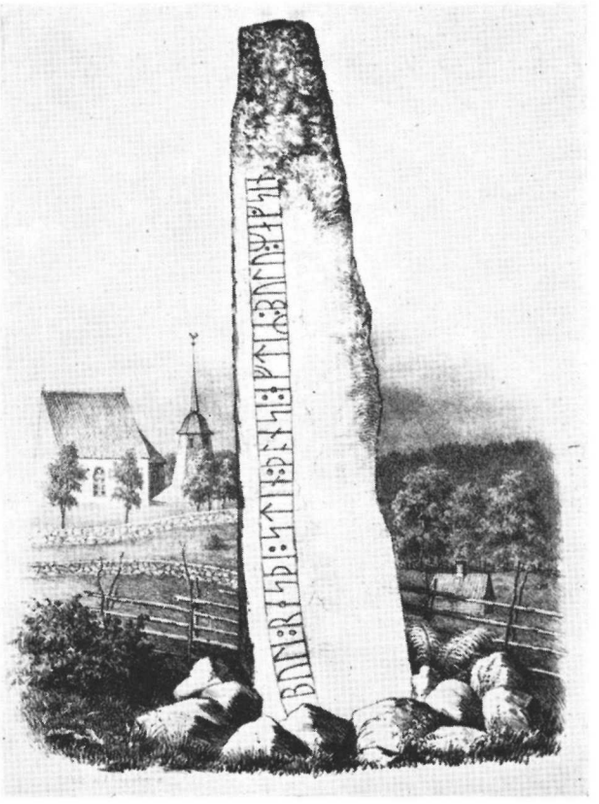

Fig. 265. Vg 161. Härna sn, Härna by, Skräddargården nr 2. Efter Ljungström, Åhs och Wedens härader (1865).

Runstenen står rest på ett mindre gravfält, kallat »Kungshögen» eller »Konungshög», 400 m. NÖ om Härna kyrka, c:a 200 m. SSV om Islanda, 80 m. SÖ om landsvägen. Den står i ett röse, som möjligen utgöres av odlingssten från sen tid. Uppgifterna i den äldre litteraturen äro samstämmiga ifråga om stenens placering. Thams teckning bär påskriften: »Kongsstenen. Runsten strax vid vägen och Herna by, på en hög och ättebacke kallad Kungshögen ... Nedfallen; men uprest i år (1791)».

Granit. Höjd 3,85 m., bredd 0,75 m. Stenen gällde länge för att vara den längsta runstenen i Västergötland, men överträffas nu av den år 1927 påträffade Vg 117. Runorna äro stora (15–22 cm. höga) samt djupt och tydligt huggna. Ornamentet upptill är osäkert.

Inskrift:

: buli : resþi : stin : þonsi : eftiʀ : bulu : mag sin :
5 10 15 20 25 30

Bolli (*Boli*) *resti sten þannsi æftiʀ Bollu* (*Bolu*), *mag sinn.*

»Bolle (Bole) reste denna sten efter Bolla (Bola), sin frände.»

Till läsningen: 4 **i** är säker trots en flagring kring staven (ej **a**). Det följande skiljetecknets punkter äro svaga på grund av flagringen. 6 **e** och 19 **e** äro stungna. R. 28 är stunget **m**. 30 **g** är stungen.

Den äldsta läsningen delger oss Celsius (»delin. Dn. Baro Claes Lillie a. 1725»): 12 **ai**, 19 **i**, 28 **f**, 29 ᚼ; runföljden 28–30 uppfattas som skrivning för ett ord *Felag*. — Hilfeling : 6 **i**, sk efter 30 **g**. — På Djurklous teckning börjar inskriften utan sk, 6 **e** och 30 **g** äro ej stungna. Sk saknas efter 33 **n**, liksom runslingans avslutning upptill också saknas hos Djurklou; »prickarna mellan ᛘᚾᚹ och ᛋᛁᚾ synas väl ej, men måste dock hafva funnits». — Torin anger sk efter 30 **g**, men bilden saknar detsamma.

buli är sannolikt det i norska och isländska källor tämligen vanligt förekommande mansnamnet *Bolli*, ursprungligen binamn med betydelsen 'noget rundt' (Torp). Ett annat tänkbart namn i detta fall vore *Bōli* med enstaka medeltida belägg. Någon direkt motsvarighet till inskriftens andra namn är svårt att finna, men det torde få tolkas som ett *Bolla* eller *Bōla*. Det förstnämnda är icke tidigare belagt, det andra är känt som binamn i ett enstaka norskt fall från 1300-talet. Betydelsen av binamnet skulle vara 'buckla, bula' (Lind).

Stenen kallas i bygden »Kungsstenen» eller »Bules sten». Ljungström (*Åhs och Wedens härader*, 1865) meddelar följande i orten gängse tradition: »Få runstenar inom landet torde blifva bättre vårdade än 'Kungssten', ty Härna byamän vilja veta, att denna stenens lutande bådar ofärd åt byn, hans fall förderf.» Den olycksbringande spådomen kan emellertid knappast sägas vara helt originell, snarare är den en sen och förenklad avläggare av spådomen om den s.k. »stenen i grönan dal», vilken har anor från 1500-talet och tidigast knutits till en sten i Gröndal mellan Viborg och Randers på Jylland, men i en något senare, svensk version till den berömda gränsstenen med samma namn i Skurdalen i Jämtland på gränsen till Norge. Jfr E. Festin i *Fornvårdaren* 1934, s. 183 f.

1936 noterades följande ortstradition om stenen: »Här vilar Bolle blå med sina söner två.» Det är samma vers, som beträffande Vg 168 redan 1792 meddelades P. Tham av jägmästare Tönne Oxehufvud och som E. Tuneld anför i *Geografi öfver Konungariket Sverige* (8. uppl., 1833), s. 172. Utan tvivel hör traditionen emellertid i främsta rummet samman med Vg 161, vare sig den är av tidigt eller sent datum. Förväxlingen beror sannolikt på de båda stenarnas gemensamma lokalbestämning till en »kungshög».

162. Möne sn, Rävicke, Bengtsgården.

Pl. 132.

Litteratur: Handlingar 1932–35, 1937 (fynd- och restaureringsrapporter) i ATA; Fornminnesinventering 1933 (ATA).

Runstenen står sedan år 1934 rest c:a 1 km. N om Möne kyrka, på södra sidan om landsvägen Möne–Blidsberg, ungefär mitt emellan de båda gårdsgrupperna i Rävicke by. Ristningen vetter mot NV.

Stenen påträffades i december 1932 liggande med ristningen nedåt i en brogjuta i den gamla landsvägen, som nu rätats och breddats. Fyndplatsen ligger ungefär 30 m. N om den nuvarande. Enligt uppgift i orten lär man redan vid ovannämnda brogjutas omläggning på 1870-talet ha iakttagit runstenen men låtit den ligga kvar.

Mörk gnejs, starkt flagrande. Höjd 1,7 m., bredd 0,90 m. Det ristade korset på stenens baksida har delvis flagrat bort. Eljest är ristningen ännu i stort sett välbevarad så när som på skadan i stenens vänstra kant. Inskriften börjar längst ned till vänster på stenen och följer vänstra slingan lodrätt uppåt. Framför inskriftens början, i samma slingas korta skänkel upp mot ormhuvudet står dess avslutning.

Inskrift:

· uebiurn · saţi · ᛁstin · þina · eftir · tuli · sunu · sin · tereke · haraþa kuþan

5 10 15 20 25 30 35 40 45 50

Væbiorn satti sten þenna æftiʀ Toli, sun sinn, dræng harða goðan.

»Väbjörn satte denna sten efter Tole, sin son, en mycket dugande ung man.»

Till läsningen: 2 **e** är stungen. R. 10–12 ha förlorat övre delarna. Av 10 **t**(?) finns nedre delen av hst bevarad, spår av bistavar kunna dessutom skönjas; runan är troligen **t**. Av r. 11 och 12 återstå endast nedre delarna av hst. Båda runorna äro troligen **i**, åtskilda av en nu bortvittrad punkt. Av 14 **t** återstår hst och v. bst, av 15 **i** återstår nedre delen av hst. Av bst till 17 **þ** synes blott ett osäkert spår upptill. Partiet mellan huvudstavarna till 17 **þ** och 19 **n** är flagrat. Av r. 18 återstår övre delen av hst. På det flagrade partiet, där